

ความเห็นส่วนตัว
ของ นายบรรจงศักดิ์ วงศ์ปราชญ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๒๓/๒๕๖๔

เรื่องพิจารณาที่ ๕/๒๕๖๔

วันที่ ๒๒ เดือน ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๖๔

ระหว่าง ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลาง ผู้ร้อง
- ผู้ถูกร้อง

ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลางส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายวิชัย กฤษดาธานนท์ จำเลยที่ ๑ และนายรัชฎา กฤษดาธานนท์ จำเลยที่ ๒) ในคดีอาญาหมายเลขดำที่ อท. ๒๑๔/๒๕๖๑ และที่ อท. ๒๙๘/๒๕๖๑ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ข้อเท็จจริงตามหนังสือส่งคำโต้แย้งของจำเลยทั้งสองและเอกสารประกอบ สรุปได้ดังนี้

พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีพิเศษ ๔ สำนักงานอัยการสูงสุด เป็นโจทก์ยื่นฟ้องนายวิชัย กฤษดาธานนท์ ที่ ๑ นายรัชฎา กฤษดาธานนท์ ที่ ๒ กับพวก รวม ๖ คน เป็นจำเลยต่อศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลาง ฐานความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓ มาตรา ๔ มาตรา ๕ มาตรา ๙ และมาตรา ๖๐ และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ และมาตรา ๙๑ ระหว่างการพิจารณาคดีของศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลาง จำเลยทั้งสองยื่นคำโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๒๑ วรรคสอง บัญญัติให้ในวันตรวจพยานหลักฐานถ้ามิได้มีการโต้แย้งพยานหลักฐานใดหรือมีการโต้แย้งแต่ไม่มีเหตุแห่งการโต้แย้งโดยชัดแจ้ง ศาลจะมีคำสั่งรับฟังพยานหลักฐานนั้นโดยไม่ต้องไต่สวนก็ได้ เป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา จำเลย พยาน หรือบุคคลใดที่เกี่ยวข้องในคดีอาญา ที่มีสิทธิจะไม่ให้ถ้อยคำใด ๆ ที่อาจเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง ซึ่งเป็นสิทธิในชีวิตส่วนตัว อันเป็นสิทธิมนุษยชนพื้นฐานที่มีการนำหลักการดังกล่าวมาใช้ในขั้นตอนจับกุม สอบสวน และการพิจารณาคดี สอดคล้องกันกับการกำหนดให้ภาระการพิสูจน์ในคดีอาญาเป็นของโจทก์ และหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิด ตามที่บัญญัติไว้ใน

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสองและวรรคสี่ แม้ในระบบไต่สวนและระบบกล่าวหาจะกำหนดบทบาทของศาลแตกต่างกัน แต่ภาระการพิสูจน์ความผิดต้องเป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะต้องเสนอพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้อง โดยศาลมีอำนาจตรวจสอบพยานหลักฐานเพิ่มเติม การที่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๒๑ วรรคสอง บัญญัติให้จำเลยมีหน้าที่โต้แย้งพยานหลักฐานของโจทก์ที่เสนอต่อศาลในวันตรวจสอบพยานหลักฐานและหากจำเลยไม่ได้แย้งหรือโต้แย้งแล้ว แต่เหตุแห่งการโต้แย้งไม่ชัดเจน ให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานนั้นโดยไม่ต้องไต่สวนก็ได้ เป็นการกำหนดให้พยานหลักฐานของโจทก์ที่เสนอมาในชั้นตรวจสอบพยานหลักฐานมีคุณค่าเปรียบเสมือนคำรับของจำเลย แม้จำเลยจะได้ปฏิเสธพยานหลักฐานนั้นแล้วก็ตาม ผลของมาตราดังกล่าวเป็นการบีบบังคับจำเลยต้องให้การโดยต้องแถลงรายละเอียดแห่งการปฏิเสธโดยชัดเจน ทั้งที่เป็นหน้าที่ของโจทก์ในการเสนอพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๔ ประกอบพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๖ มิใช่หน้าที่ของจำเลยในการโต้แย้งพยานหลักฐานที่โจทก์เสนอ ทำให้เห็นถึงการผลักภาระหน้าที่ให้แก่จำเลยต้องโต้แย้งพยานหลักฐานทุกชั้นทุกปากของโจทก์ ก่อนที่โจทก์จะนำพยานเข้าสืบและบังคับให้จำเลยต้องให้การโต้แย้ง ทั้งที่โจทก์ควรเสนอให้จำเลยยอมรับข้อเท็จจริงในแต่ละเรื่อง อันเป็นแนวทางปฏิบัติในคดีอาญาประเภทอื่น ที่หากจำเลยไม่รับข้อเท็จจริงตามที่โจทก์แถลงต้องถือว่าจำเลยปฏิเสธ และโจทก์มีภาระการพิสูจน์ในข้อเท็จจริงที่จำเลยมิได้แถลงรับเพราะถือว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ จำเลยทั้งสองจึงเห็นว่า บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๒๑ วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคสาม มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙ วรรคสี่

นอกจากนั้น พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๒๒ บัญญัติให้ศาลนำรายงานและสำนวนการสอบสวนหรือสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของโจทก์มาเป็นหลักในการแสวงหาความจริง และข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ ข้อ ๑๕ กำหนดให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีนำรายงานสำนวนการสอบสวนหรือสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของโจทก์เป็นหลักในการแสวงหาความจริงของศาล โดยที่สำนวนการสอบสวนนั้นมีข้อสรุปว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดตามฟ้อง ดังกล่าวจึงเป็นการเริ่มต้นพิจารณาคดีหรือไต่สวนโดยมีข้อสันนิษฐานไว้แล้วว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดตามฟ้อง ประกอบกับการได้มาซึ่งสำนวนการสอบสวนของอัยการสูงสุด พนักงานอัยการ ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ประธานกรรมการ ป.ป.ช.) หรือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (คณะกรรมการ ป.ป.ช.) เป็นการกระทำกลับหลังจำเลย โดยที่

จำเลยไม่เคยมีโอกาสดูตรวจสอบโต้แย้งคัดค้านมาก่อน จึงไม่อาจนำมาเป็นหลักในการแสวงหาความจริงได้ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๒๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสี่ เพราะกระทบต่อรากฐานของความยุติธรรมอย่างรุนแรง โดยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ค.ศ. ๑๙๔๗ (ที่ถูกคือ ๑๙๔๘) ข้อ ๑๐ วางหลักว่า ทุกคนย่อมมีสิทธิในความเสมอภาคอย่างเต็มที่ในการได้รับการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมและเปิดเผยจากศาลที่อิสระ และไม่ลำเอียงในการพิจารณากำหนดสิทธิและหน้าที่ของตนและข้อกล่าวหาอาญาใดต่อตน ข้อ ๑๑ (๑) วางหลักว่า ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาคดีที่เปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักการที่จำเป็นทั้งปวงสำหรับการต่อสู้คดี ซึ่งประเทศไทยเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติต้องผูกพันตามปฏิญญาดังกล่าว กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. ๑๙๖๖ (International Covenant on Civil and Political Rights) ข้อ ๑๔ วรรคสอง วางหลักว่า บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฉบับนี้โดยการภาคยานุวัติ และบัญญัติรับรองหลักการดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสอง จำเลยทั้งสองจึงเห็นว่า บทบัญญัติมาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๙ วรรคสอง

ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลาง เห็นว่า จำเลยทั้งสองโต้แย้งว่าพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๒๑ วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคสาม มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙ วรรคสี่ และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๒๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๙ วรรคสอง ซึ่งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลางจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดี และยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินั้น จึงส่งคำโต้แย้งต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง

ศาลรัฐธรรมนูญ เห็นว่า บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลางจะใช้บังคับแก่คดี เมื่อจำเลยทั้งสองโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่า บทบัญญัติดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญและยังไม่มีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินี้มาก่อน กรณีเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง จึงมีคำสั่งรับไว้พิจารณาวินิจฉัย

บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๒๕ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำการนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มีมาตรการกฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๒๖ การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีรัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย

กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง

มาตรา ๒๗ บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่ทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่ทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้

๑๗๑

๑๗๑

มาตรา ๒๑๒ ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเอง หรือคู่ความโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยมาตรา ๕ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลส่งความเห็นเช่นนั้นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย ในระหว่างนั้น ให้ศาลดำเนินการพิจารณาต่อไปได้แต่ให้รอการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวจนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

๑๗๑

๑๗๑

๒. พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑

มาตรา ๗ ให้ศาลมีหน้าที่และอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคดี ดังต่อไปนี้

(๑) คดีเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายหรือร่างกฎหมาย

๑๗๑

๑๗๑

๓. พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙

มาตรา ๖ วิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบให้ใช้ระบบไต่สวนและเป็นไปโดยรวดเร็วตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้และข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติและข้อบังคับดังกล่าวให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวงมาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติตามพระราชบัญญัตินี้

๑๗๑

๑๗๑

มาตรา ๒๑ ในวันตรวจพยานหลักฐาน ให้คู่ความส่งพยานเอกสารและพยานวัตถุที่ยังอยู่ในความครอบครองของตนต่อศาลเพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายตรวจสอบ เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น อันเนื่องมาจากสภาพและความจำเป็นแห่งพยานหลักฐานนั่นเอง หลังจากนั้นให้คู่ความแถลงแนวทางการเสนอพยานหลักฐานต่อศาล และให้ศาลสอบถามคู่ความถึงความเกี่ยวข้องข้อกับประเด็นและความจำเป็นที่ต้องสืบพยานหลักฐานที่อ้างถึง ตลอดจนการยอมรับพยานหลักฐานของอีกฝ่ายหนึ่ง

ในกรณีที่มีได้มีการโต้แย้งพยานหลักฐานใดหรือมีการโต้แย้งแต่ไม่มีเหตุแห่งการโต้แย้งโดยชัดแจ้ง ศาลจะมีคำสั่งให้รับฟังพยานหลักฐานนั้นโดยไม่ต้องไต่สวนก็ได้ แต่หากมีการโต้แย้งพยานหลักฐานใดหรือเมื่อศาลเห็นเอง ให้ศาลดำเนินการสืบพยานหลักฐานนั้น โดยกำหนดวันนัดสืบพยานและแจ้งให้คู่ความทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน

มาตรา ๒๒ ในคดีที่อัยการสูงสุด พนักงานอัยการ ประธานกรรมการ ป.ป.ช. หรือ คณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นโจทก์ ให้ศาลนำรายงานและสำนวนการสอบสวนหรือสำนวนการไต่สวน ข้อเท็จจริงของโจทก์ มาเป็นหลักในการแสวงหาความจริง และอาจสืบพยานเพิ่มเติมเพื่อหาข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานได้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๒๓ ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานหรือบุคคลใด หรือเรียก บุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือดำเนินการอื่นใดเพื่อประโยชน์แก่การพิจารณา รวมทั้งมีอำนาจสั่งให้ ประธานกรรมการ ป.ป.ช. คณะกรรมการ ป.ป.ช. คณะกรรมการ ป.ป.ท. หน่วยงานหรือบุคคลใด ตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติม แล้วรายงานให้ศาลทราบและจัดส่งพยานหลักฐานดังกล่าว ต่อศาลภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

ศาลมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่ศาลมอบหมาย

พยานหลักฐานที่ได้มาตามวรรคหนึ่งต้องให้คู่ความทุกฝ่ายทราบและไม่ตัดสิทธิคู่ความในอันที่จะ โต้แย้งพยานหลักฐานดังกล่าว

ประเด็นวินิจฉัย

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๒๑ วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคสาม มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙ วรรคสี่ หรือไม่ และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๒๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๙ วรรคสอง หรือไม่

พิเคราะห์แล้วเห็นว่า ประเด็นที่ว่าพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๒๑ วรรคสอง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคสาม มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙ วรรคสี่ หรือไม่ นั้น มีข้อพิพาทดังนี้ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคสาม เป็นหลักว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิโดยองค์กรตุลาการ ซึ่งเป็นหลักที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของบุคคล ในกรณีที่บุคคลมีปัญหาถูกระทบสิทธิหรือเสรีภาพ บุคคลนั้นต้องมีสิทธิที่จะเสนอคดีต่อศาลได้ ส่วนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง เป็นเรื่องการกำหนดเงื่อนไขในการตรากฎหมายที่มีผลเป็น การจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคล และกฎหมายที่จะตราขึ้นนั้นต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม และ มาตรา ๒๙ วรรคสี่ เป็นเรื่องการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยมีหลักว่า ในคดีอาญาจะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้ ซึ่งหลักนิติธรรมในฐานะที่เป็นเกณฑ์ เกี่ยวกับความรับผิดชอบและโทษทางอาญานั้น มีหลักการที่สำคัญ คือ หลักไม่มีความผิดและไม่มีโทษโดยไม่มี กฎหมาย หลักการห้ามลงโทษซ้ำ หลักการรับผิดชอบต่อการกระทำของตนที่เป็นความชั่วร้าย หลักข้อสันนิษฐาน

เกี่ยวกับความเป็นผู้บริสุทธิ์ หลักการห้ามการบังคับให้กล่าวร้ายตนเอง หลักการยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย และหลักสิทธิพื้นฐานของบุคคลในการพิจารณาคดีของศาล อันได้แก่ สิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการพิสูจน์พยานหลักฐานหรือความเห็นที่มีการโต้แย้งของคู่ความฝ่ายต่าง ๆ สิทธิในการโต้แย้งหรือแสดงความเห็นหรือขอพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่าง ๆ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาจากศาลตามข้อเท็จจริงหรือข้อกล่าวอ้างที่ได้เสนอต่อศาลและการให้เหตุผลของศาล ซึ่งสิทธิดังกล่าวนี้ ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลในการพิจารณาคดีอาญาของศาล ดังนั้น แม้ในคดีอาญาที่ศาลดำเนินการพิจารณาโดยใช้ระบบไต่สวน ก็ไม่อาจจะละเลยสิทธิพื้นฐานของบุคคลในการพิจารณาคดีอาญาดังกล่าวได้ เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๒๑ วรรคสอง ที่บัญญัติให้ในวันตรวจพยานหลักฐานถ้ามิได้มีการโต้แย้งพยานหลักฐานใดหรือมีการโต้แย้งแต่ไม่มีเหตุแห่งการโต้แย้งโดยชัดแจ้ง ศาลจะมีคำสั่งรับฟังพยานหลักฐานนั้นโดยไม่ต้องไต่สวนก็ได้ บทบัญญัตินี้มิได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคสาม เพราะมิได้ห้ามจำเลยยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญในการใช้สิทธิทางศาลหรือต่อสู้คดีได้ และไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ วรรคสี่ เพราะมิได้เป็นบทบัญญัติให้จำเลยให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองแต่อย่างใด และเมื่อพิจารณาบทบัญญัติดังกล่าวที่กำหนดว่า ในกรณีที่มีได้มีการโต้แย้งพยานหลักฐานใดหรือมีการโต้แย้ง แต่ไม่มีเหตุแห่งการโต้แย้งโดยชัดแจ้ง ศาลจะมีคำสั่งให้รับฟังพยานหลักฐานนั้นโดยไม่ต้องไต่สวนก็ได้ ก็เป็นการบัญญัติตามหลักที่ว่า เมื่อคู่ความไม่มีข้อโต้แย้งในพยานหลักฐานใด ก็ถือว่าข้อเท็จจริงเป็นอันยุติได้ แม้จะมีถ้อยคำว่าศาลจะมีคำสั่งให้รับฟังพยานหลักฐานนั้นโดยไม่ต้องไต่สวนก็ได้ ก็เป็นเพียงการให้ดุลพินิจแก่ศาลเท่านั้น แต่การพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบซึ่งใช้ระบบไต่สวนนั้น การพิจารณาคดียังต้องอยู่ภายใต้หลักการฟังความสองฝ่ายโดยชอบอยู่ด้วยเสมอ ประกอบกับการพิจารณาคดีโดยระบบไต่สวนเป็นระบบที่ศาลมีอำนาจแสวงหาข้อเท็จจริงได้เองโดยไม่จำเป็นต้องยึดติดกับพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงที่คู่ความเสนอต่อศาลได้อยู่แล้ว เพราะระบบไต่สวนนั้นมุ่งให้ศาลแสวงหาความจริงในคดีนั้น ๆ เป็นเรื่องสำคัญ บทบัญญัติดังกล่าวจึงมิได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๒๙ วรรคสี่ แต่อย่างใด จึงเห็นว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๒๑ วรรคสอง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคสาม มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙ วรรคสี่

ส่วนประเด็นที่มีข้อโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๒๒ กำหนดให้ศาลใช้สำนวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นหลักในการพิจารณา ทำให้จำเลยถูกปฏิบัติเสมือนว่าเป็นผู้กระทำผิดแล้ว จึงขัดหรือแย้ง

ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๙ นั้น เห็นว่า การแสวงหาข้อเท็จจริง
ในระบบไต่สวนเป็นระบบที่ศาลมีอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริงได้เอง โดยไม่ถูกจำกัดให้ต้องรับฟัง
พยานหลักฐานเฉพาะแต่คู่ความนำมาเสนอต่อศาลเท่านั้น พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริต
และประพฤติมิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๒๒ ที่กำหนดให้ศาลนำรายงานและสำนวนการสอบสวน
หรือสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของโจทก์มาเป็นหลัก เนื่องจากเอกสารเหล่านั้นได้ผ่านกระบวนการ
แสวงหาข้อเท็จจริงจากเจ้าหน้าที่ของรัฐมาแล้วขั้นหนึ่ง แต่ก็มิได้เป็นการผูกมัดศาลให้ต้องถือข้อเท็จจริง
และพยานหลักฐานตามเอกสารดังกล่าว เพราะในระบบไต่สวนนั้นศาลมีอำนาจแสวงหาข้อเท็จจริงได้เอง
ทั้งจากพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ หรือพยานอื่นใดจากจำเลยหรือบุคคลหรือหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้องได้ตามที่ศาลเห็นสมควร โดยศาลยังคงต้องให้คู่ความทั้งสองฝ่ายมีสิทธิในการรับทราบ
หรือโต้แย้งพยานหลักฐานที่ศาลแสวงหามาเองนั้นด้วยเสมอ และยังสามารถต่อสู้คดีโดยเสนอ
พยานหลักฐาน รวมทั้งโต้แย้งและหักล้างพยานหลักฐานที่ศาลแสวงหามาและพยานหลักฐานของคู่ความ
อีกฝ่ายหนึ่งได้อย่างเต็มที่ การที่กฎหมายให้นำสำนวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม
การทุจริตแห่งชาติมาเป็นหลัก จึงมิได้เป็นการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว
ดังที่จำเลยกล่าวอ้าง และไม่ได้เป็นบทบัญญัติให้ศาลต้องรับฟังข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเป็นที่ยึด
ตามรายงานและสำนวนการสอบสวนหรือสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของคณะกรรมการป้องกัน
และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติแต่อย่างใด ดังนั้น พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติ
มิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๒๒ จึงไม่ได้เป็นบทสันนิษฐานว่าจำเลยกระทำความผิด ไม่ขัดต่อ
หลักนิติธรรม ไม่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕
มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๙ วรรคสอง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติ
มิชอบ พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๒๑ วรรคสอง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ วรรคสาม
มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๙ วรรคสี่ และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ
พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๒๒ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๙ วรรคสอง

(นายบรรจงศักดิ์ วงศ์ปราชญ์)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ